

УДК 725.6:364-78

ПРИНЦИПИ ІНКЛЮЗИВНОСТІ У ДИЗАЙНІ СТОМАТОЛОГІЧНИХ КЛІНІК

ЯСЮК Анатолій

Луцький національний технічний університет, Луцьк, Україна
rifelon@gmail.com

У роботі досліджено принципи інклюзивності в дизайні стоматологічних клінік. Виділено наступні принципи: фізичної доступності і безбар'єрності, мультисенсорної комунікації, комфорту та індивідуального підходу. Проаналізовано відповідність дизайну приміщень стоматологій різних країн світу до принципів інклюзивності.

Ключові слова: інклюзивність, принципи інклюзивності, стоматологічні клініки, доступність, дизайн.

ВСТУП

В умовах війни в Україні питання інклюзивності набуває особливої ваги, вона є не лише законодавчою вимогою, а й важливим світовим суспільним та гуманістичним аспектом. Актуальність дослідження полягає у тому, що стоматологічні клініки мають відповідати сучасним стандартам доступності, забезпечуючи рівний доступ до якісного лікування для всіх пацієнтів. Дослідження основних принципів інклюзивності дозволяє вивчити її вплив на дизайн та сприяє пошуку оптимальних дизайнерських рішень при проектуванні середовищ стоматологічних клінік, які не лише забезпечуватимуть відповідність законодавчим вимогам щодо рівності і доступності для усіх якісного стоматологічного лікування, але й створюватимуть простір з якісним естетичним наповненням.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження інклюзивних підходів проектування стоматологічних клінік на основі найкращих прикладів різних країн світу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Принципи інклюзивності – це основні засади, які забезпечують рівний доступ, участь і комфорт для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних, когнітивних, соціальних чи інших особливостей. У контексті дизайну стоматологічної клініки принципи інклюзивності передбачають створення простору, який є комфортним, доступним і зручним для всіх пацієнтів, включаючи людей з інвалідністю, літніх людей, дітей, вагітних жінок та осіб із сенсорними або когнітивними порушеннями [1]. Ратифікація країнами Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю дала змогу імплементувати питання доступності, універсального дизайну, розумного пристосування в законодавчо-нормативні акти, у тому числі в сфері медицини і стоматології [2].

Провідні країни створюють спеціалізовані організації, асоціації та клініки при університетах, які спрямовані на дослідження теми інклюзивності в стоматології як The International Association for Disability and Oral Health та Dentistry Oral Health Center for People with Disabilities (США) [3]. Саме тому, для дослідження відповідності до принципів інклюзивності було проаналізовано дизайн середовища різних стоматологічних клінік світу. Приклади відібраних найкращих зразків представлені в таблиці 1.

Аналіз інклюзивних підходів у дизайні світових стоматологічних клінік дав змогу виділити окремі принципи інклюзивності: фізичної доступності і безбар'єрності, мультисенсорної комунікації, комфорту та індивідуального підходу.

Принцип фізичної доступності і безбар'єрності пов'язаний з просторово-архітектурним плануванням приміщень, тому вимагає від стоматологічних клінік більших інвестицій. Йому не завжди можуть відповідати дизайни уже існуючих невеликих за площею приміщень. Даний принцип забезпечують достатньо широкі для проїзду інвалідного візка автоматичні або легкодоступні двері, пандуси з правильним кутом нахилу та поручнями, відсутність порогів і наявність зручного покриття підлоги, що не створює перешкод для пересування, а також різномірнева стійка рецепції (Clínica Dental Vela-Segalà). Достатній простір для маневрування та наявність відповідного обладнання доступні для прийому пацієнтів на колісних кріслах у «The Special Patients Unit Clinic». Спеціально обладнана санітарна кімната, зручна у використанні, спроектована у «Dein Dental».

Принцип мультисенсорної комунікації для людей з порушеннями зору та слуху найкраще забезпечують схеми навігації, таблички з шрифтом Брайля, тактильні попереджувальні та направляючі смуги (Zahnarzt Fürth Dr. Milde), контрастне маркування дверей і підсвітка підлоги (Clínica padre mariano). Систему електронного оповіщення про виклик до кабінету використовує «Dental Company».

Принцип комфортності включає забезпечення стоматологічних клінік зонами відпочинку (Ikonic Dental), дитячими і мультисенсорними кімнатами (Oceanic Ortodoncia), зонуванням приміщень відповідно до віку, наявності приємного освітлення та оформлення в м'яких кольорах (Paris Dental Studios).

Принцип індивідуального підходу лежить в основі проектування приватних процедурних кабінетів (наприклад, у «Dentistry Oral Health Center for People with Disabilities»). Реорганізація середовища під потреби лежачих пацієнтів можлива у «Dein Dental». Безкоштовні номери для проживання немісцевих осіб надає «Dental center Miletic».

В Україні все ще дуже мало інклюзивних стоматологічних практик. Багато з них не відповідають базовим вимогам безбар'єрного доступу до клініки через відсутність пандусів чи неправильного їх встановлення, або забезпечують лише декілька принципів інклюзивності. Спеціально обладнані санітарні кімнати наявні лише у державних чи великих приватних клініках.

Таблиця 1.

Приклади відповідності дизайну стоматологічних клінік світу до принципів інклюзивності

Принцип фізичної доступності	«Clínica Dental Vela-Segalà», Барселона (Іспанія) Різномірнева стійка рецепції, пандус і поручні, широкі двері і коридори	«The Special Patients Unit Clinic», Концепсьон (Чилі) Обладнання для прийому маломобільних пацієнтів	«Dental One», Мюнхен (Німеччина) Спеціально обладнана санітарна кімната
Принцип мультисенсорної комунікації	«Zahnarzt Fürth Dr. Milde», Фюрт (Німеччина) Підсвітка різномірневої підлоги, вказівники напрямку руху, контрастне забарвлення дверей	«Clínica padre mariano», Сантьяго (Чилі) Направляючі смуги на підлозі, вказівники достатнього розміру на стінах	«Dental Company», Севілья (Іспанія) Електронне відображення черги, контрастне маркування, зрозумілі знаки і підписи кабінетів
Принцип комфортності	«Paris Dental Studios», Париж (Франція) Природне освітлення, натуральні матеріали, теплі кольори	«Oceanic Ortodoncia», Мадрид (Іспанія) Мультисенсорний дитячий процедурний кабінет	«Ikonic Dental», Барселона (Іспанія) Дитяча зона очікування
Принцип індивідуального підходу	«Dentistry Oral Health Center for People with Disabilities», Нью-Йорк (США) Приватний кабінет із регульованим освітленням	«Dein Dental», Гессенхайм (Німеччина) Реорганізація середовища під потреби лежачих пацієнтів	«Dental centar Miletic», Загреб (Хорватія) Приватний номер для проживання

Поступове впровадження принципів інклюзивності в стоматологічні клініки в Україні можливе завдяки адаптації міжнародного досвіду, законодавчим змінам і підвищенню обізнаності щодо важливості створення доступного середовища.

Усвідомлення стоматологічними клініками актуальної проблеми відповідності принципам інклюзивності вимагає подальшого дослідження створення адаптивного середовища, яке підлаштовується до потреб всього населення незалежно від різних фізичних, соціальних та розумових можливостей.

ВИСНОВКИ

Дизайн приміщень стоматологічних клінік різних країн світу повністю або частково відповідає принципам інклюзивності: фізичної доступності і безбар'єрності, мультисенсорної комунікації, комфорту та індивідуального підходу. Провідні клініки впроваджують комплексні рішення щодо створення доступного та комфортного середовища, що включають безперешкодний доступ, різну навігацію, адаптивний простір, зонування та спеціалізоване обладнання для пацієнтів із різними потребами.

В Україні інклюзивність стоматологічних закладів розвинена недостатньо. Війна принесла нові виклики, і важливо, щоб дизайн досягав балансу, де поєднані засади архітектурного проєктування, функціональності, технологічної інтеграції та принципи інклюзивності. Інклюзивний дизайн стоматологічних клінік – це не лише відповідність нормам, що сприяє підвищенню якості надання послуг, а й свідомий крок до створення суспільства рівних можливостей, стратегічний підхід до інтеграції в світову медичну інфраструктуру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Універсальний дизайн. URL: <https://ud.org.ua> (дата звернення: 15.02.2025)
2. International Convention on the Rights of Persons with Disabilities. 2006, 12 December. *United Nations*. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities> (дата звернення: 15.02.2025).
3. Dentistry Oral Health Center for People with Disabilities. *NYU College of Dentistry*. URL: <https://dental.nyu.edu/patientcare/ohcpd.html> (дата звернення: 17.02.2025).

YASIUK A.

PRINCIPLES OF INCLUSIVITY IN THE DESIGN OF DENTAL CLINICS

The paper explores the principles of inclusivity in the design of dental clinics. The following inclusivity principles are highlighted: physical accessibility and barrier-free design, multisensory communication, comfort, and an individualized approach. The study analyzes the compliance of dental clinic interiors in different countries with these inclusivity principles.

Key words: *Inclusivity, principles of inclusivity, dental clinics, accessibility, design.*